

FRI-2G.510-1-ESIS-01

PROGRESS TOWARDS THE UNITED NATIONS SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS BY 2025¹

Pr. Assist. Prof. Eva Parvanova, PhD

Department of Economics and International Relations,

“Angel Kanchev” University of Ruse

Phone: 082-888 737

E-mail: eparvanova@uni-ruse.bg

***Abstract:** The paper reviews the progress towards the completion of the Sustainable Development Goals (SDGs) of the United Nations by the year 2025 which marks 10 years since the adoption of the goals. It outlines the basic achievements and challenges. It makes an overview of the main critiques to the way the goals are formulated – an approach which, to some extent and concerning some of the goals, makes it hard to achieve them.*

***Keywords:** sustainable development, United Nations, developing world*

***JEL Codes:** F52, F53*

ВЪВЕДЕНИЕ

Докладът прави критичен преглед на изпълнението на Целите за устойчиво развитие, приети от ООН през 2015 г. като продължение на Целите на хилядолетието от 2000 г. Поводът е разработеният през 2025 г. Доклад на ООН, който отразява напредъкът по изпълнение на Целите за изминалите 10 години. Настоящата публикация разглежда цялостния напредък по основните цели и групи от цели; органите на глобално, национално и регионално ниво, които отговарят за мониторинга на целите; някои конкретни постижения по изпълнение на целите; предизвикателства по пътя към изпълнение. Изложението завършва с някои критики към начина, по който са формулирани целите, което затруднява тяхното изпълнение. В края на доклада са формулирани конкретни препоръки за действие.

ИЗЛОЖЕНИЕ

През септември 2000 г., надграждайки след десетилетие конференции и срещи на върха на ООН, световните лидери се събраха в на ООН в Ню Йорк, за да приемат Декларацията на хилядолетието на ООН, ангажирайки своите нации с ново глобално партньорство за намаляване на крайната бедност. В резултат, бяха определени Целите на хилядолетието за развитие заедно с краен срок за постигането им – 2015 г. На 25 септември 2013 г. председателят на Общото събрание на ООН беше домакин на специално събитие за проследяване на усилията, положени за постигане на Целите на хилядолетието за развитие (ЦХР). Тогава Генералният секретар на ООН Бан Ки-мун представи на държавите членки своя доклад, озаглавен „Достоен живот за всички“. В заключителният документ, приет от държавите членки, световните лидери подновиха ангажимента си за постигане на целите на ЦХР и се споразумяха да проведат среща на върха на високо ниво през септември 2015 г., за да приемат нов набор от Цели, надграждащи постиженията на Целите на хилядолетието. Това бяха Целите за устойчиво развитие (ЦУР) – с краен срок за постигане 2030 г. (We can end poverty: Millennium development goals and beyond 2015)

За разлика от Целите на хилядолетието за развитие 2000-2015 г., фокусирани главно върху развиващите се страни, изпълнението на Целите на ООН за устойчиво развитие 2015-2030 г. е задача на всички държави в света. Те са всеобхватни, свързани, ориентирани към мир, благоденствие на хората, опазване на планетата и изграждане на многостранно партньорство за постигането им.

¹ Докладът е представен на 24.10.2025 г. в секция Европеистика и международна сигурност с оригинално заглавие на български език **НАПРЕДЪКЪТ ПО ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА ООН ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ КЪМ 2025 г.**

Органи за наблюдение

Мониторингът по изпълнение на Целите се осъществява от редица глобални, национални и регионални органи и агенции. Някои от тях са специално създадени за целта да отразяват напредъка по изпълнението. Такива са:

- ✓ Политическият форум на високо ниво на ООН за глобален преглед
- ✓ Междуведомствената и експертна група по показателите за ЦУР (IAEG-SDGs), създадена с цел разработване на глобалната рамка от показатели
- ✓ Мрежата за решения за устойчиво развитие (Sustainable Development Solutions Network)

С мониторинг са ангажирани също така и Статистическият отдел на ООН (UNSD) за метаданни и официални списъци с показатели; Програмата на ООН за околната среда (UNEP), която подкрепя действията, свързани с климатичните промени. Световната здравна организация и УНИЦЕФ също са ангажирани с наблюдение по напредъка на Целите, свързано с техните специфични отговорности и обхват на дейност.

Регионални органи като Европейската комисия и Евростат също наблюдават напредъка в рамките на своите юрисдикции. Не на последно място, националните правителства на държавите също носят отговорност за изпълнение и отразяване на напредъка на своите собствени територии (Indicators and a Monitoring Framework for the Sustainable Development Goals (2015).

Цялостен напредък по целите

През 2025 г. ООН представи доклад, в който се проследява текущия напредъкът по постигане на ЦУР. Докладът показва, че напредъкът е значително изостанал, като само около 35% от целите се изпълняват по план, а няколко от тях дори регресират. Докладът подчертава глобалната извънредна ситуация в развитието поради предизвикателства като крайна бедност, висок дълг и конфликти, като същевременно отбелязва напредък в области като достъп до електричество, чиста вода и образование. Докладът на ООН препоръчва фокусиране върху ключови трансформации в храните, енергетиката, цифровия достъп, образованието, работните места и климата, за да се върнем на правилния път. В количествено измерение изпълнението на целите изглежда така ([ESG Report Overview 2025](#)):

- 35% от целите са на път да бъдат изпълнени или са отбелязали умерен напредък.
- 18 % от целите са на път да бъдат изпълнени,
- 17% са отбелязали умерен прогрес,
- 31% минимален напредък
- 17% стагнация
- 18% регресия (спад под нивата за 2015 г.)

Постижения

Цялостният напредък по целите може да бъде обобщен така ([ESG Report Overview 2025](#)):

- За първи път повече от половината от световното население е покрито от поне една услуга за социално подпомагане
- Майчината и детската смъртност са се понижали (майчината с 14% , а смъртността на деца под 5 г. е намаляла с 16% от 2015 до 2023 г.)
- 109 млн. деца и младежи повече ходят на училище, сравнено с 2015 г., със завишени нива на дипломиране във всички образователни степени
- Представителството на жените в парламентите се е увеличило глобално.
- 45 държави са получили достъп до електричество през последното десетилетие, съответно – достъпът до чисто готвене се е увеличил в глобален план.
- Интернет свързаността се е увеличила със 70% глобално. Хората, ползващи интернет, са се увеличили от 40% през 2015 г. до 68% през 2024 г.

Въпреки тези важни постижения, увеличаващите се конфликти, климатичния хаос, геополитическите напрежения и икономическите шокове продължават да пречат на прогреса. В тази връзка, необходимо е да се отчетат слабостите и конкретни предизвикателства за преодоляване, пред които са изправени държавите.

В тази връзка, за да се оцени по-добре напредъкът както и областите, в които се наблюдава изоставане, особено ценен е **профилът на изпълнение по държави**. Общо над 200 000 пресечни точки от данни се използват от ООН за създаване на над 200 профила на ЦУР по държави и региони. Някои от най-важните моменти са следните (Chapters of the Sustainable Development Report 2025):

1. Глобалният ангажимент към ЦУР е силен: 190 от 193 държави са представили *национални планове за действие* за постигане на устойчиво развитие.

2. *Източна и Южна Азия са се представили по-добре* от всички останали региони по отношение на напредъка по ЦУР от 2015 г. насам.

3. Други държави, които са напреднали по-бързо от своите конкуренти, включват: Бенин (Субсахарска Африка), Непал (Източна и Южна Азия), Перу (Латинска Америка и Карибите), Обединените арабски емирства (Близкия изток и Северна Африка), Узбекистан (Източна Европа и Централна Азия), Коста Рика (ОИСР) и Саудитска Арабия (Г-20).

4. Европейските държави продължават да оглавяват индекса на ЦУР. Финландия е на първо място тази година, а 19 от първите 20 държави са в Европа.

5. *Барбадос е на първо място*, а САЩ са на последно място *в областта на мултилатерализма*. Барбадос се откроява като страната, най-ангажирана с мултилатерализма, базиран на ООН, докато Съединените щати са на последно място в тазгодишния Индекс на подкрепата на държавите за мултилатерализма, базиран на ООН (UN-Mi).

Въпреки обнадеждаващите резултати – особено по отношение на страните от развиващия се свят, трябва да бъдат отбелязани следните

Предизвикателства

- Развиващите се страни също така се сблъскват с 4 трилиона долара финансова пропаст годишно
- Над 800 млн. души остават в капана на крайната бедност
- Емисиите на въглероден диоксид са достигнали най-високата си точка за период от над 2 млн. Години, като 2024 г. отбеляза рекорд за най-голямо годишно повишение на средната температура, преминавайки прага от 1,5 градуса по Целзий (1,55 градуса над преиндустриалното ниво)
- Мирът и сигурността са се влошили драстично, като над 120 млн. души годишно са насилствено изселени от домовете си – повече от два пъти над броя за 2015 г.
- Разходите, обслужващи дълга в страните с нисък и среден доход достигнаха рекордните 1,4 трилиона долара, намалявайки жизненоважни ресурси за устойчивото развитие (ESG Report Overview 2025).

Тъй като най-засегнатата част от света по отношение на непостигнати цели са развиващите се страни, от значение е да се оцени и тяхната позиция по отношение на Целите и тяхното определяне. Julian Pecquet разглежда критичната позиция на развиващия се свят, които бяха изложени на среща на ООН през 2023 г. (Pecquet, J., 2023). Някои от акцентите на критиките са следните:

x Необвързващи са

Въпреки името си, ЦУР са по-скоро пожелания, отколкото реални цели. Без механизъм за отчетност в случаите, когато международната общност и отделните държави не успеят да постигнат резултати, никой не носи реална отговорност за тяхното изпълнение.

x Крайно недофинансирани са

Глобалната икономическа криза, причинена от пандемията от Covid-19, превърна вече зеещата финансова дупка в пропаст. Изравняването на публичното финансиране и свиването на външното частно финансиране оставиха пропаст във финансирането от 4,2 трилиона долара годишно, което се равнява на около 4% от световната икономика и почти два пъти повече от световните разходи за отбрана.

x Не са достатъчно спешни

Световните лидери приеха Целите за устойчиво развитие през 2015 г., за да заменят Целите на хилядолетието за развитие (ЦХР). Предходният набор от цели бяха подложени на критики отчасти заради игнориране на нуждите от развитие на места като Африка. Като изместиха времевия хоризонт към 2030 г. обаче, политиките лишиха целите от усещането за неотложност.

х Твърде неясни са

От самото начало амбициозните Цели за устойчиво развитие са били повод за остра критика – експертите ги обявяваха за „по-лоши от безполезни“, „списък с желаниа от гимназията за това как да спасим света“, „безсмислени, мечтателни, объркани“. Една всепроникваща неяснота, резултат от компромиси, направени по време на преговорите, е в основата на цели като живот „в хармония с природата“ и „прекратяване на бедността във всичките ѝ форми и измерения“. ЦУР са „толкова енциклопедични“. Всичко е основен приоритет, което означава, че нищо не е приоритет.

х Твърде много са

Със 17 цели и 169 задачи, вариращи от равенство между половете до насърчаване на отговорното потребление, ЦУР винаги са щели да бъдат тежко бреме за много африкански страни, изпитващи финансови затруднения.

В своя реч от 2024 г. пред Общото събрание на ООН, Генералният секретар на световната организация Антониу Гутериш отбелязва, че глобалната финансова архитектура не осигурява на развиващите се страни достатъчно финансиране и ликвидност. В същото време, „*светът притежава богатството, технологията и ноу-хау да достигне тези цели*“, отбелязва Генералния секретар. На последното събрание за Целите за устойчиво развитие беше постигнат консенсус относно осигуряване на стимул от поне 500 милиарда долара всяка година за развиващите се страни (Secretary-General's remarks at the Sustainable Development Goals (SDGs) Moment Event 2024).

Антониу Гутериш също така определи три двигателя за развитие, които са необходими, за да бъде постигнат прогрес:

Първият са *финансите*.

Вторият двигател са *климатичните действия*.

Третият фактор за напредък е *мирът*.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От изложеното можем да направим изводът, че над 50% от Целите са или пред изпълнение, или са с умерен напредък. Предвид факта, че 2/3 от периода, предвиден за тяхното изпълнение, е изминал, става ясно, че трябва да се вземат мерки за увеличаване на прогреса. Междувременно от 2015 г., когато Целите бяха инициирани, към днешна дата светът се сблъска с много нови и неочаквани предизвикателства: кризата с КОВИД-19, навлизането на изкуствения интелект, нови военни конфликти. Това придаде ново измерение и тълкувание на цели като: Цел 3: Осигуряване на здравословен начин на живот и стимулиране на благосъстоянието за всички във всички възрасти; Цел 16: Насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие.

Войната на Русия в Украйна косвено постави на дневен ред въпроса за енергийната зависимост и ефективност (Цел 13), като насърчи доста държави да се насочат към използване на алтернативни енергийни източници. Макар дигитализацията сама по себе си да не присъства като отделна цел, откриването и навлизането на изкуствения интелект в ежедневието налага посвещаване на усилия както за по-ефективното му използване, така и за защита от злоупотреби. Например Съветът за сигурност към ООН вече използва изкуствен интелект за предвиждане на зони на бъдещи военни действия.

На следващо място, развиващите се страни са локацията, където в най-пълна степен се разгръщат проблеми като бедност и социално неравенство. Ето защо е крайно наложително тези държави да получат равностоен глас и легитимност в ООН и други глобални форуми. Такава стъпка беше направена през 2024 г., когато Африканският съюз получи статут на постоянен член в международния форум Г20.

Въпреки всичко постигнато обаче, с оглед на всички нови глобални предизвикателства, все по-наложително е целите да бъдат преформулирани.

БЛАГОДАРНОСТИ

* Тази работа е подкрепена от Министерство на образованието и науката по Националната програма за научни изследвания „Млади учени и постдокторанти - 2“.

REFERENCES

Chapters of the Sustainable Development Report 2025 <https://dashboards.sdgindex.org/chapters/>

ESG Report Overview (2025) https://www.ifco.com/about-ifco/sustainability/esg-report-2025/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_term=pmax&utm_content=&utm_campaign=esg&utm_source_platform=&utm_creative_format=&utm_marketing_tactic=&creative=&keyword=&matchtype=&network=x&device=c&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_term=&utm_content=c&utm_campaign=23233348763?gad_source=2

Indicators and a Monitoring Framework for the Sustainable Development Goals (2015). Publisher: Leadership Council Sustainable Development Solutions Network. <https://sdgs.un.org/publications/indicators-and-monitoring-framework-sustainable-development-goals-17958>

Pecquet, J. (2023) Wrong way: 10 criticisms of the UN's Sustainable Development Goals. In: The Africa Report <https://www.theafricareport.com/322366/10-criticisms-of-the-uns-sustainable-development-goals/>

Secretary-General's remarks at the Sustainable Development Goals (SDGs) Moment Event (2024). New York, UN <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2024-09-24/secretary-generals-remarks-the-sustainable-development-goals-%28sdgs%29-moment-event-bilingual-delivered-scroll-down-for-all-english-and-all-french>

The Millenium Development Goals Report [https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)

The Sustainable Development Goals Report 2025 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/>

We can end poverty: Millennium development goals and beyond 2015. <https://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>